

2. Звіт Антимонопольного комітету за 2019 рік.
URL: <https://amcu.gov.ua/storage/app/uploads/public/5e7/b2b/61d/5e7b2b61dcf08200345915.pdf> (дата звернення: 14.11.2020).

3. Лупенко Ю. О., Кропивко М. Ф. Агрохолдинги в Україні та посилення соціальної спрямованості їх діяльності. *Моніторинг біржового ринку*. 2014. № 7. С. 8–18.

4. Савельєва О. М. Про визначення поняття «аграрна холдингова компанія» в законодавстві України. Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права в Україні очима студентів : зб. тез наук. доп. Всеукр. наук. конф. (м. Дніпропетровськ, 12 березня 2010 р.). Дніпропетровськ : Дніпропетров. нац. ун-т імені Олеся Гончара. 2010. С. 89–91.

5. Уркевич В. Ю. Правові проблеми функціонування агрохолдингів в Україні. *Право та інновації*. 2013. № 4. С. 115–125.

*Науковий керівник: кандидат юридичних наук
Савельєва О. М.*

Хоменко А. В.,

студентка 4 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції НЮУ імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ПОЛОЖЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ

Ефективне сільськогосподарське виробництво є основою забезпечення продовольчої безпеки держави, задоволення потреб населення країни високоякісними продуктами харчування в достатній кількості, різного асортименту та відповідної якості. Нинішня структура аграрного сектору, при якій збільшується концентрація земель агрохолдингів, що спеціалізуються на вирощуванні високорентабельних монокультур є незбалансованою. Отже, сьогодні одним із найважливіших механізмів усунення соціально-економічних проблем у сільській місцевості є розвиток та підтримка сільськогосподарських кооперативів.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 21.07.2020 № 819-IX, сільськогосподарський кооператив - юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які є виробниками сільськогосподарської продукції і добровільно об'єдналися на основі членства та на засадах самоврядування для провадження спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб.

Стосовно визначення поняття «сільськогосподарський кооператив» висловлюються різні судження [1; 2], проте із самого змісту цього терміна зрозуміло, що це об'єднання осіб, якому притаманні загальні риси кооперативу, але з урахуванням специфічних для сільського виробництва ознак. На думку Ю. Ушкаренко, сільськогосподарський кооператив — це добровільне об'єднання осіб на підставі членства для спільного ведення сільськогосподарської діяльності, засноване на принципах рівноправності членів, обов'язкової участі їх у діяльності такого об'єднання, використання майна, створеного, як правило, за рахунок внесків членів і яке належить об'єднанню на праві власності для задоволення матеріальних та інших потреб його членів [3, с. 106]. Таким чином, сільськогосподарський кооператив це форма співробітництва, яка захищає соціальні й економічні права та інтереси сільського населення, сприяє адаптації господарств до умов ринку, створює умови для максимальної реалізації можливостей індивідуального виробника-власника, особливо дрібного і середнього, й одержання додаткового прибутку.

Кооперація є основою забезпечення комплексного розвитку сільських територій та різних форм зайнятості сільського населення. Крім того, сільськогосподарська кооперація стимулює підвищення рівня розвитку інфраструктури аграрного ринку, відіграє виняткову роль у зміцненні економічного потенціалу.

В Україні кооперативні формування відіграють вагомую роль у розвитку сільськогосподарського виробництва, виконуючи функції постачання, збуту, обслуговування, кредитування, вносячи великий вклад у регулювання міжгалузевого обміну в АПК. Так, у нашій країні, незважаючи на зниження кількості сільськогосподарських кооперативів, їх роль у виконанні перерахованих вище функцій залишається значною.

Проте до цього часу її розвиток знаходився на низькому рівні, основними причинами чого була недооцінка в процесі економічних реформ кооперативних форм господарської діяльності, слабкий рівень державної підтримки малих форм господарювання в агропромисловому комплексі та сільськогосподарських кооперативів [5; 6].

На мою думку, основними факторами, що перешкоджають розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні можна визначити:

- незавершеність структурної перебудови аграрної сфери;
- незадовільне матеріально-технічне оснащення кооперативів;
- недоступність кредитування та слабка фінансова підтримка розвитку сільськогосподарської кооперації з боку держави.

Згідно із Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 21 липня 2020 р. № 819-IX, сільськогосподарська кооперація – система сільськогосподарських кооперативів та сільськогосподарських кооперативних об'єднань [6].

Основними видами діяльності сільськогосподарського кооперативу є виробництво, переробка, заготівля, закупівля, зберігання, збут, продаж сільськогосподарської продукції, постачання засобів виробництва і матеріально-технічних ресурсів та інші види сервісного обслуговування членів кооперативу, зокрема, надання технологічних, транспортних, меліоративних, ремонтних, будівельних послуг, послуг з ветеринарного обслуговування тварин і племінної роботи, з бухгалтерського обліку і аудиту, науково-консультаційного обслуговування.

15 листопада 2020 року набрала чинності новий Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 21 липня 2020 року, яким врегульовано ключові питання створення та діяльності сільськогосподарських кооперативів в Україні [6].

Законом передбачається відмова від жорсткого поділу сільськогосподарських кооперативів за типами на виробничі та обслуговуючі, надаючи членам (засновникам) сільськогосподарського кооперативу самостійно обирати види діяльності: виробничий, обслуговуючий, переробний чи багатофункціональний, а також форму діяльності - з метою чи без мети одержання прибутку. Відповідно пропонується перехід до єдиної організаційно-правової

форми - сільськогосподарський кооператив. Так, відтепер запропонований однаковий порядок заснування, а також умови вступу та членства значно спрощують організацію діяльності кооперативів для їх учасників.

Законом передбачено можливість утворення сільськогосподарського кооперативу, який здійснюватиме свою діяльність без мети одержання прибутку з поширенням на нього обмежень щодо виду діяльності, операцій з не членами кооперативу та переходу права власності, що сьогодні існують для сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Статутом сільськогосподарського кооперативу також може бути передбачено обов'язкову трудову участь у діяльності сільськогосподарського кооперативу його членів - фізичних осіб.

Таким чином, аби сільськогосподарський кооператив, що провадить діяльність без мети отримання прибутку, виступав неприбутковою організацією його діяльність повинна відповідати сукупності таких ознак, зокрема: кооператив не здійснює виробництво сільськогосподарської продукції та надає послуги лише своїм членам; кооператив не набуває права власності на сільськогосподарську продукцію, що була вироблена, вирощена його членами, вона залишається власністю окремих членів; кооператив повинен відповідати вимогам, викладеним у пп. 133.4.1 Податкового кодексу, що передбачені для неприбуткових організацій.

У Законі закріплюється та з'ясовується зміст таких принципів утворення і діяльності сільськогосподарських кооперативів, що відповідають загальновідомим принципам кооперації Міжнародного кооперативного альянсу, зокрема добровільність та відкритість членства у сільськогосподарському кооперативі, сільськогосподарському кооперативному об'єднанні; обов'язковість участі члена сільськогосподарського кооперативу, сільськогосподарського кооперативного об'єднання у його господарській та іншій діяльності; сприяння розвитку сільськогосподарської кооперації; співпраця між кооперативами.

Згідно з цими принципами та враховуючи досвід розвинених країн, формуються чіткі основи управління кооперативом, вводяться положення стосовно кооперативної освіти, внеску сільськогосподарських кооперативів у реалізації соціальної функції на селі.

Отже, сільськогосподарські кооперативи відіграють важливе значення для сільськогосподарського сектору економіки, оскільки розвивають соціальну сферу, формують розвинений ринок сільськогосподарської продукції, сприяють встановленню ланцюгових зв'язків між виробництвом, переробкою та реалізацією продукції із найменшими витратами, а також забезпечують підвищення якості відповідної продукції. Крім того, кооперативи сприяють процвітанню сільської місцевості, створюючи робочі місця та скорочуючи сільське безробіття.

Список використаної літератури

1. Титова Н.І. Сільськогосподарські кооперативи в системі соціальної кооперації, їх законодавча регламентація. Вісник ЛДУ. 1991. № 29. С. 25—28.
2. Федорович В. Правові основи створення та діяльності сільськогосподарських кооперативів в Україні . Львів, 1998. 144 с.
3. Ушкаренко Ю.В. Сільськогосподарська кооперація в еволюційному вимірі: монографія . Херсон: Айлант, 2009. 404 с.
4. Клокар О.О. Ретроспективний аналіз розвитку соціального капіталу. Сталій розвиток економіки. 2015. № 1. С. 219—225.
5. Скидан О.В. Інституалізація розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні. Ефективна економіка. 2013. № 7. С. 45—53.
6. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 21 липня 2020 р. № 819-IX URL: zakon.rada.gov.ua

*Науковий керівник: кандидат юридичних наук,
доцент Самсонова Я. О.*